

כיתות ז'-ח'

מגילת רות

על אחרות ואחריות

הקדמה

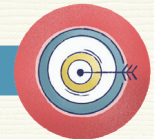
מגילת רות היא מספרי התנ"ך האהובים ביותר. המגילה מתארת סיפור הרמוני, עם סוף טוב. ישנם משברים אך ניתן להתגבר עליהם, הבעיות חמורות אך באות על פתרונן, והסיפור שמתחיל ברעב ובמוות מסתיים בלידה ובמלכות.

בחרנו להציע קריאה של המגילה בהיבט חברתי ולהתמקד בדמותה של רות המואביה. דמותה של רות מייצגת את השוליים החברתיים של הקהילה היהודית. היא אישה, נוכרייה, אלמנה וענייה.

בסיפור המגילה מתוארים קורות חייה - החל מחייה בארץ מולדתה מואב עד המעבר לבית לחם, מאלמנות לחיי משפחה. במידה רבה סיפורה של רות הוא סיפור על חיפוש בית ושייכות. באמצעות הלימוד נאיר את הקשיים השונים שעוברת רות בדרכה - מהיותה זרה ועד קבלתה לתוך הקהילה. על אף היותה גיבורת הסיפור ומי שנתנה למגילה את שמה, קולה של רות הולך ונאלם עד פרק ד', בו הבן שנולד לה מיוחס לנעמי.

בשיעור נלמד ממגילת רות כיצד להפנות את המבט לדמויות בשוליים, ועד כמה חשוב לשים לב ולשמע גם את הקולות המושקעים בטקסט בפרט ובחברה הישראלית בכלל.

מטרות

- 1 העמקת ההיכרות עם מגילת רות.
- 2 פיתוח התבוננות ביקורתית ומעורבת על המציאות הישראלית.
- 3 התנסות בלימוד עצמאי של מקורות מגוונים.

ציוד דרוש

- ← דפי מקורות
- ← מגילת רות או תנ"ך מלא (מומלץ)
- ← טלפון למשימת הסיכום

« דגש למורה

- ← השיעור אינו שיעור היכרות עם המגילה אלא מבוסס על היכרות בסיסית עם העלילה.
- ← השיעור מתאים ללימוד בית מדרשי (לימוד בחברותות, דיון פתוח, דגש על הכלה של מחלוקת, חשיבה יצירתית, רלוונטיות) ויכול לשמש לתיקון שבועות כיתתי.

← היכרות עם המגילה

מהלך השיעור

הלימוד נפתח בלימוד של סוגיית האחרות, וממשיך להעמקה בביטויים שונים של האחרות במגילה ובמציאות החברתית בישראל כיום. נתמקד בשלושה מקרי מבחן של אחרות - האישה, הזר והעני.

אפשרות אחת היא לבחור היבט אחד של אחרות ולמקד את הלימוד רק בו. אפשרות אחרת היא לחלק את הכיתה לקבוצות. כל קבוצה תקבל ביטוי אחד של אחרות במגילה, תתחלק לחברותות (זוגות) ללימוד המקורות, ובסוף הלימוד יתכנסו לדיון משותף בקבוצות מעורבות שיש בהן נציג אחד מכל נושא (שיטת ה"ג'יגסו").

1. פתיחה

נתאר לתלמידות ולתלמידים את המערך הכולל: שיעור על מגילת רות שבמרכזו התייחסות לאחרות באופן כללי, ולאחר מכן עיון ולימוד אחת מהסוגיות הבאות: עוני, זרות ומעמד האישה. את הלימוד מומלץ לעשות בחברותות או בזוגות בתוך הקבוצה.

« דגשים ללימוד בחברותא

- ← חברותא מומלצת היא זוג לומדים.
- ← חשוב לקיים דיון ולא חייבים להסכים על התשובות.
- ← אם אין הסכמה חשוב שכל צד ידע מהם הטיעונים של הצד השני.
- ← מומלץ לעבור על כל המקורות ולבחור במה להתעמק. לא חייבים לענות לפי הסדר.
- ← לימוד המקורות כולל גם משימת ביניים יצירתית.

בתום הלימוד בקבוצות, נתכנס לשיח כללי במליאה על חוויית הלימוד, ונאפשר לחברותות להציג את התוצרים של משימות הביניים היצירתיות.

2. דיון מסכם במליאה

- ❓ מהו המסר החברתי של מגילת רות?
 - ❓ אילו מהאתגרים העולים במגילה ביחס לאחר, נוכחים בחיינו גם היום?
 - ❓ מה מלמדת אותנו המגילה על המודעות לבעיה או על האפשרויות לתיקון המצב?
- ← אם נבחרה שיטת הג'יגסו, נתחלק לקבוצות מעורבות בהן יש נציג מכל סוגיה כך שבכל קבוצה יהיו נציגים לכל שלוש הסוגיות שנלמדו, והדיון המסכם יתקיים בהרכב זה.

3. משימת סיכום – תערוכת צילום

« **דגש למורה** מטרת המשימה היא להציע פרשנות עכשווית למגילת רות (ניתן לקיימה כמשימת המשך בבית או במסגרת שיעור נוסף).

הסבר לתלמידים ולתלמידות:

- ← בחרו היבט אחד של יחס לאחר שעולה או שנרמז במגילת רות. צאו וצלמו תמונה שמבטאת את הבעיה או את הפתרון, את הסכנה או את התקווה. התמונה יכולה להיות תיעוד של מצב או תמונה מבוויימת (בתמונה תיעודית חשוב מאוד לבקש את רשות המצלום).
- ← בחרו ציטוט מתוך המגילה שמתקשר אל התמונה שצילמתם.
- ← הציגו את התמונות עם הציטוטים על פי סדר הופעתם במגילה (במצגת או בתלייה על קירות הכיתה).

« דגשים למורה בזמן לימוד המקורות בקבוצות

בזמן לימוד המקורות מומלץ לנוע בין הקבוצות, להקשיב לשיח ולכוון את תשומת הלב להיבטים שונים שהלימוד מזמן.

האחרות

- ← פסוקי המגילה מדגישים את העובדה שרות נמצאת בחוץ, הן מבחינה פיזית, והן ביחס לקהילה אליה הגיעה. כמו כן, נשים לב לכך שלקראת הכניסה הביתה, בסוף פרק ד, היא כל הזמן בתנועה.
- ← שאלת האחרות קשורה לתפיסה שלנו את עצמנו, לנטייה הטבעית שלנו להתרחק מכל מי ששונה או להתייחס בחשדנות אל מי שלא מוכר. נרצה להדגיש את החשיבות שיש בקבלת האחר ולנסות להכיל את השוני, ואולי אף ליהנות ממגוון ומשונות.
- ← נדגיש גם את הצורך ברגישות לאלה שנמצאים בשוליים של החברה, לאנשים שהופכים לשקופים בגלל שהם רחוקים ממוקדי הכוח וההשפעה.
- ← הלימוד מתמקד באחריות של החברה כלפי המיעוטים והחריגים ולא רק באתגרים העומדים בפני המיעוט בחברה.

זרות

← יש לתת את הדעת לכך שדיון בסוגיות כמו זרות, אי שיוויון ואי צדק, עלול להיות לא קל עבור תלמידים מסוימים בכיתה. עבורם, זו אינה סוגיה תיאורטית, אלא חלק מחיי היום יום שלהם ולכן יש לדון בדברים עם רגישות רבה.

← אתגר הלימוד הוא לבחון את הסוגיה הן מנקודת המבט של הזר והן מנקודת המבט של החברה הקולטת. חשוב לתת מקום גם לקולות המצביעים על הקושי ועל המחירים שיש להכלה, לשאלות של שימור הזהות וחששות נוספים.

עוני

← הדגש הוא על הקשר בין מנהיגות למצב חברתי-כלכלי ולשאלה מי לוקח אחריות אם המנהיגות מסירה אותה?
 ← המדרש הראשון על אלימלך מצביע על מנהיג שמסיר אחריות ודואג רק לעצמו, והמדרש השני מצביע על קמצנות או סלידה מעניים מתוך דאגה לרכוש האישי.

מעמד האישה

← חשוב להדגיש שעדיין קיימות דעות מוקדמות כלפי נשים וציפיות חברתיות מסוימות מהן.

אחרות פתיחה

"ותלכנה שתיהם עד-בואנה בית לחם ויהי פבואנה בית לחם ותהם כל-העיר עליהן

ותאמרנה הזאת נעמי"

(א, יט)

"ותלך ותבוא ותלקט בשדה אחרים ויקר מקרה חלקת השדה לבעז אשר ממשפחת אלימלך"

(ב, ז)

"ויאמרו כל-העם אשר-בשער והזקנים עדים יתן יהוה את-האשה הבאה אל-ביתך

כרחל וכלאה אשר בנו שתיהם את-בית ישראל ועשה-חיל באפרתה וקרא-שם בבית לחם:"

(ד, ז)

1 בכל אחד מן הפסוקים רות נמצאת בחוץ. היכן נמצאים המקומיים? לאן היא רוצה להגיע?

2 מהם הרמזים לכך שרות נחשבה זרה או שונה מהקהילה המקומית?

שאלות

2 "מאפיינים של הדרה וביקורת סמויה אפשר לראות לא רק בדבריה של קבוצת הגברים, כי אם גם בהתייחסות

נשות בית לחם אל רות. בתחילה הנשים מתעלמות ממנה.

כאשר נעמי נכנסת לבית לחם, הכתוב מדגיש: "ותלכנה שתיהם עד בואנה בית לחם ותהום כל העיר עליהן

ותאמרנה הזאת נעמי" (א, יט).

נשות העיר פונות רק לנעמי למרות שנעמי מגיעה עם רות. גם היא מתעלמת מן האישה הצעירה שהחליטה

לדבוק בה ולשוב איתה לבית לחם כשהיא מגדירה את עצמה כמי ששבה "ריקם".

(אורית אבנרי, עומדות על הסף: שייכות וזרות במגילות רות ואסתר, מכון שלום הרטמן, ירושלים תשע"ה 2014, עמ' 67)

2 האם חזרתה של נעמי ממואב לבית-לחם החזירה אותה באופן מלא לחיק הקהילה ממנה היא נפרדה

בתחילת המגילה?

2 אילו סיבות יכולות להיות לנעמי להציג את עצמה כבודדה ("ריקם שבת") על אף שרות הפגינה נאמנות

ובאה איתה?

שאלות

אחרות פתיחה

"קל לנו לאהוב את רעינו, אך קשה לנו לאהוב את הגר. זו הסיבה שהתורה מצווה עלינו פעם אחת בלבד לאהוב את רענו איך לאהוב את הגר היא מצווה עלינו בשלושים ושישה מקומות שונים. את הרעֵ אנו אוהבים בגלל שהוא כמונו ואילו את הגר מורים לנו לאהוב דווקא משום שהוא אינו כמונו. זוהי המצווה רבת העוצמה ביותר בתורה והיא חוזרת ונשנית פעמים רבות יותר מכל מצוה אחרת."

[במקרא המילה 'גר' מיוחסת לאדם זר]

(הרב יונתן זקס, רדיקליות אז, רדיקליות עכשיו: מורשת הדת העתיקה בעולם, הוצאת שלם, ירושלים, 2007, עמ' 66)

- ❓ מדוע חשוב לאהוב את מי שאינו כמונו? חשבו הן על האוהב והן על הנאהב.
- ❓ מי הם הגרים בישראל של המאה ה-21?
- ❓ איזו משמעות עכשווית אפשר לתת למצוות אהבת הגר בימינו?

חגי ישראל מבטאים רעיונות סמליים
באמצעות מנהגים שונים: מאכלים, לבוש,
קישוט הבית, שירים, משחקים.

בצילי מנהג חג לחג השבועות
שמסמל את המצווה לאהוב את הגר.

מי הנערה הזאת? היחס לזר

1

"ותלך ותבוא ותלקט בשדה אחרי הקוצרים ויקר מקרה [במקרה היא מגיעה]
חלקת השדה לכעז אשר ממשפחת אלימלך:
...ויאמר בעז לנערו הנצב על-הקוצרים למי הנערה הזאת:
ויצן הנער הנצב על-הקוצרים ויאמר נערה מואביה היא השבה עם-נעמי משדי מואב: ותאמר אלקטה-
נא ואספתי כעמרים אחרי הקוצרים ותבוא ותעמוד מאז הבקר ועד-צתה זה שבתה הפית מעט [=היא
ישבה רק מעט כי היא לקטה מהבוקר]:
ויאמר בעז אל-רות הלוא שמעת בתי אל-תלכי ללקט בשדה אחר וגם לא תעבורי מזה וכה תדבקין
עם-נערתך..."
(רות ב, ג-ו)

שאלות

1 את דברי הנער הניצב על הקוצרים אפשר לקרוא כמחמאה לרות (על חריצותה) או כביקורת כלפיה (שמנצלת מתנות העניים). עיינו היטב בפסוקים ושערו מה הייתה כוונתו של הנער? מצאו בכתוב חיזוק לעמדתכם.

2 מדוע רות הופתעה מהזמנתו של בעוז? שערו מה היה היחס כלפי רות עד אז?

3 "מדיע מצאתי חן בעיניך להפירני ואנכי נכריה" - המילים 'להכירני' ו-'נוכרייה' דומות. מה הקשר ביניהן? מדוע מילים אלה מודגשות בסיפור?

2

גרה / נאווה סמל	אל תלכי אתי, רות	הלילה יורד רות,
אל תלכי אתי, רות, עכשו נעצר	אלמנה - לא פלה	שמי מואב הם שלך
את הגבול הזה לבדי אעבר	במולדת שלי	עמי לא עמך
ואת עודך בנקדת הקזור	כבר אקדה התמלה	אלוהי הוא לא לך
על עקבותיך שובי אחר	פי העם שלי בפתדיו מכתר	שובי אחר, פלתי כמו בתי
אל תלכי אתי, רות, נפרד קרה	ונועל את עצמו מפני כל איש זר	פי ביתי לא ביתך
מן העבר ההוא זו לא ארץ בחירה	שם שרה שלחה למדבר את הגר	וביתך לא ביתי.
שם יצביעו עליך, ידברו בך סרה	הם קוראים לעצמם "העם הנבחר"	אל תלכי אתי, רות
לעולם תהיי בשבילם "הגרה"	נצורים בגבולם, לכם הנסגר	את בתוך נשמתי
נכריה כאן בינינו, אשת צרה	והפול מאימת האחר, לא מפר	עד יום מותך
על משקוף ירשם "פה גרה גרה".	בשוק, ברחוב, בכפר	עד יום מותי.
	תמיד יזהו בך את אות הנכר.	

1 מהי הסיבה המרכזית שבגללה מנסה הדוברת למנוע מרות לבוא איתה? עיינו בפרק א במגילה, האם דומות הסיבות שבגללן נעמי דוחקת ברות לא להצטרף אליה?

2 על פי הידוע לכם ולכן על סיפור המגילה, האם היה נכון להמליץ לרות לא לבוא?

3 מהי הביקורת בשיר על יחסה של החברה הישראלית אל האחר? מה דעתך ודעתכם על הביקורת הזו?

4 האם הדוברת מרגישה שייכות לחברה אליה היא עתידה לעבור? מדוע היא חוזרת לשם?

שאלות

מי הנערה הזאת? היחס לזר

אלווה אותך

3

מילים: אסתר שמיר לחן: מזי כהן

אף פעם לא עזבתי עיר מולדת
להתחיל חיי שוב מחדש
אל ארץ שהשמש בה יוקדת
ודרכיה לא זרועות בדבש

תני לי את ידך דרכך מתפתלת
אלווה אותך עד שיהיה לך קל

חלמת שיהיה לך כבר בית
שיהיו לך שורשים ממש
ועץ של פירות עץ של זית
ויותר שלא תדעי חשש

יום אחד אולי אולי זה יקרה לך
זר פרחים ורודים עד גדות הסל
תני לי את ידך דרכך מתפתלת
אלווה אותך עד שיהיה לך קל

יום אחד אולי אולי זה יקרה לך
זר פרחים ורודים עד גדות הסל
תני לי את ידך דרכך מתפתלת
אלווה אותך עד שיהיה לך קל

אף פעם לא עזבתי עיר מולדת
להתחיל חיי שוב מחדש

לפי השיר, מה נדרש לאדם זר כדי להרגיש מקובל ושייך? ?

לפי דעתכם ודעתכן, מהו הדבר שנותן תחושה של שייכות? מה עוד נותן תחושה זו לדעתכם ולדעתכן? ?

באיזה אופן השיר מתאים לסיפור מגילת רות? מי הדוברת? מי הנמענת? ?

מי הנערה הזאת? היחס לזר

4

אסתר ביסווור רז, עורכת דין בוגרת הפקולטה למשפטים באוניברסיטה העברית, כותבת בפוסט נוקב: "כשזרים ברחוב פונים אליי בהצעות לעבוד אצלם בניקיון, שמרטפות או מבקשים ממני עזרה בסופר ובחנויות בגדים... כשקולגה של בן הזוג הלבן שלי רואה אותו בזמן איכות איתי ועם המשפחה שלי במרכז בילוי ירושלמי ומשבח אותו על שהוא מתנדב עם עולים לאחר שעות העבודה... כשחבר כנסת מגיב לנוכחותי בתום ישיבה בבית הנבחרים באמירה: "האתיופיות האלה, אני לא יכול לעמוד בפניהן" אחרי שהוצגתי לפניו כעורכת דין..."

[...]

"כשהפקולטה בה למדתי בחרה להעניק לי מלגת סיוע דווקא במעמד טקס מצטייני המחזור מבלי להודיע לי על כך מראש... כשיושבי בית הקפה האליטיסטי פונים לאחותי המלצרית ומשתפים אותה בהתלבטותם האם היא אתיופית או אריתראית כי "זה כל כך מעניין"... כשאחותי שומעת ממרצה בפקולטה במהלך שיעור ש"כושי שני מטר" הוא גורם לחרדה... כשאחותי הקטנה מופנית בסוף היום להסעה לשכונת הגטו האתיופי בעיר על אף מחאותיה שהיא גרה באזור אחר ובמקביל אמא שלי נשאלת האם היא עובדת בניקיון על ידי שכנים בבניין... כשכל הדברים האלה קורים לי ולמשפחה שלי אני יודעת שהם קורים גם לכל אתיופי אחר במדינה. כשכל הדברים האלה קורים לי ולמשפחה שלי אני יודעת שתקיפת החייל האתיופי, דמאס פיקדה, בידי שוטרים קרתה דווקא בגלל צבע העור שלו. כשכל הדברים האלה קורים לי ולמשפחה שלי יום-יום אני יודעת בוודאות שזו לא רק הבעיה שלנו, האתיופים, זו גם הבעיה שלכם."

- ❓ הכותבת מתארת מספר התנהגויות של אנשים בחברה הישראלית. מה המשותף לכל הדוגמאות?
- ❓ בסיום הפוסט אומרת הדוברת: "כשכל הדברים האלה קורים לי ולמשפחה שלי... אני יודעת בוודאות שזו לא רק בעיה שלנו, האתיופים, זו גם בעיה שלכם". מהי הבעיה? האם זו בעיה של יוצאי אתיופיה?
- ❓ מיהם "שלכם"? מהי הבעיה של החברה הישראלית? האם מוכרת לכן ולכם בעיה כזו בסביבה הקרובה?
- ❓ מה הייתם והייתם מציעים לעשות כדי לפתור את הבעיה?

קולן של רות ונעמי מאד חלש.
בחרו שיר שמשמיע את קולם של מי שחשים
 זרים בחברה (יכול להיות גם שיר לועזי).
 למי מהנשים מתאים השיר? מדוע השיר מתאים
 דווקא לה? מה המסר שלכם בבחירה זו?

"ולקטה ולא תגערז בה" על עוני ויחס לעניים

1 "וַיְהִי בַיָּמֵי שְׁפֹט הַשְּׁפֹטִים וַיְהִי רָעַב בְּאֶרֶץ וַיֵּלֶךְ אִישׁ מִבֵּית לֶחֶם יְהוּדָה לְגוֹר בְּשָׂדֵי מוֹאָב הוּא וְאִשְׁתּוֹ וּשְׁנֵי בָנָיו: וְשֵׁם הָאִישׁ אֱלִימֶלֶךְ וְשֵׁם אִשְׁתּוֹ נַעֲמִי וְשֵׁם שְׁנֵי בָנָיו מַחְלוֹן וְכַלְיוֹן אֶפְרַתִּים מִבֵּית לֶחֶם יְהוּדָה וַיָּבֹאוּ שָׂדֵי מוֹאָב וַיְהִיו שָׁם: וַיָּמָת אֱלִימֶלֶךְ אִישׁ נַעֲמִי וַתִּשְׁאַר הִיא וּשְׁנֵי בָנֶיהָ: וַיִּשְׁאוּ לָהֶם נָשִׁים מִאֲבֹת שֵׁם הָאֵחָת עֲרָפָה וְשֵׁם הַשְּׁנִית רֹת וַיִּשְׁבוּ שָׁם כְּעֶשֶׂר שָׁנִים: וַיָּמוּתוּ גַם שְׁנֵיהֶם מַחְלוֹן וְכַלְיוֹן וַתִּשְׁאַר הָאִשָּׁה מִשְׁנֵי יְלָדֶיהָ וַיִּמְאַשָּׁה:"
(רות א, א-ה)

2 "וילך איש מבית לחם, ואין אומרים איש אלא לאדם חשוב ... שאליםלך היה איש חשוב שמחשיבים אותו במקומו והלך להציל את נפשו ונפש ביתו ולא טרח עצמו בעסקי הצבור." [אלימלך היה מנהיג בקהילה שלו, אך בזמן משבר הוא היגר למקום עשיר ובטוח ולא חשב על הציבור שאותו הוא הנהיג]
(מדרש תנחומא, שמיני סימן ט)

3 "וילך איש - עשיר גדול היה ופרנס הדור ויצא מארץ ישראל לחוצה לארץ מפני צרות העין שהיתה עינו צרה בעניים הבאים לדוחקו לכך נענש:" [אלימלך היה עשיר ובעל אמצעים, מתוך חשש שבזמן הרעב יבואו אליו אנשים מחוסרי כל ויבקשו ממנו סיוע כספי ותמיכה- הוא בחר לברוח מהארץ]
(רש"י, רות א)

4 בשני המדרשים מופנית ביקורת כלפי אלימלך שלא דאג לעניים בקהילה. מה ההבדל בין המדרשים?
5 מי לדעתכם ולדעתכן אחראי לדאוג לעניים בקהילה? האם צריך לחכות שאדם יבקש עזרה או שנכון לאתר את הנזקקים ולסייע להם?

6 לקט, שכחה ופאה הם מענקים מן היבול החקלאי, שעל פי חוקי התורה, יש לתת לעניים ולנזקקים.
7 לקט - הן השיבולים הנופלות בזמן הקציר ואשר אותן חייבים הקוצרים להשאיר לנזקקים, הבאים ללקט בשדה.
8 שכחה - היא עומר, אלומת שיבולים שנשכחה בשעת הקציר, ואף היא שייכת לנזקקים. בעל השדה אינו רשאי לחזור ולקחת את העומר שנשכח.

9 "וַיֹּאמֶר לָהּ בְּעֵז לְעֵת הָאֲכֹל, גֹּשִׁי הַלֶּם וְאֲכַלְתְּ מִן-הַלֶּחֶם, וְטָבַלְתְּ פִתֶּךָ, בַּחֲמֶץ; וַתִּשָּׁב, מִצַּד הַקְּצָרִים, וַיִּצְבֹּט-לָהּ קָלִי, וַתֹּאכַל וַתִּשְׂבַּע וַתֹּתֵר. וַתִּקֶּם, לְלֶקֶט; וַיֵּצֵא בְּעֵז אֶת-נַעֲרֵיוֹ לֵאמֹר, גַּם בֵּין הָעֹמְרִים תִּלְקַט וְלֹא תִכְלִימוּהָ. וְגַם שַׁל-תִּשְׁלֹו לָהּ, מִן-הַצִּבּוֹתִים; וַעֲזַבְתֶּם וְלֶקְטָהּ, וְלֹא תִגְעְרוּ-בָהּ. וַתִּלְקַט בְּשָׂדֶה, עַד-הָעֶרֶב; וַתַּחֲבֹט אֶת-אֲשֶׁר-לֶקְטָהּ, וַיְהִי כְּאִפְּהָ שְׁעָרִים."
(רות ב, יד-יז)

10 אילו מענקים לעניים אוספת רות? מה נותן לה בועז מעבר לכך?
11 בועז מזהיר את הנערים שלו: "ולא תכלימוה...ולא תגערז בה" [= אל תביישו או תשפילו]. מה ניתן ללמוד מאזהרה מיוחדת זו על היחס שהיה נהוג כלפי מלקטות?

1

2

3

4

4

5

6

7

”ולקטה ולא תגערזו בה” על עוני ויחס לעניים

לפניכם הצילום 'רות ונעמי', מתוך סדרת סיפורי התנ"ך של האמן עדי נס. (הצילום נעשה בהשראת הציור "המלקטות" של האמן ז'אן-פרנסואה מילה.)

6

- המלקטות בצילום מלקטות בצלים בשוק ולא שיבולים בשדה. במה דומות רות ונעמי מהמגילה למלקטות שבצילום?
- מה ניתן ללמוד על הקשר בין הנשים? מדוע לדעתכם ולדעתכן הן אוספות בצלים דווקא?
- התבוננו היטב ברקע, אילו רמזים יש לכך שמדובר בנשים מהשוליים של החברה? האם יש ביקורת על החברה בתמונה?
- מדוע לא רואים בצילום את הפנים של הנשים?

שאלות

"זלקטה ולא תגערזו בה" על עוני ויחס לעניים

7

"שארית היום: משמרת שנייה" בשוק הכרמל.

הם מגיעים עם רדת החשיכה ומלקטים מהרצפה ומהארגזים את הסחורה שהותירו בעלי הדוכנים - מקור המזון העיקרי שלהם. סיור ערב בין סוחרים וקבצנים, הרחק מעין הממשלה. עם רדת החשיכה, מתחלפות הדמויות בשוק הכרמל. הלקוחות ובעלי הדוכנים עוזבים את המקום, ובמקומם מגיעים "אנשי סוף היום". קשישים וצעירים, פליטים ומהגרי עבודה שזקוקים לשאריות, מלקטים את מקור המזון העיקרי שלהם מהרצפה ומהארגזים המסודרים שחלק מהסוחרים הותירו להם. "זה כמו מירוץ", הסביר אחד מהם כיצד מצא עצמו בשוק. "כל הזמן יש עליות מחירים ומי שלא עומד בקצב נופל מאחור".
(בוטז פיילר, 16.2.13, ynet)

- מדוע האנשים מגיעים לשוק רק בסוף היום, עם רדת החשיכה?
- האם האפשרות לאסוף שאריות בסוף היום תואמת את הרעיון של 'מתנות-עניים' לדעתכם?
- מה המשותף לכל מי שמגיע לאסוף שאריות?
- האם בעיית העוני היא בעיה של העניים או של החברה כולה?

שאלות

חשבו על אילט התנדבות!
לכבוד חג השבועות (אפשר להצטרף
לארגון קיים או לחשוב על יוזמה מקומית).

♥ הקדישו תשומת לב מיוחדת לבעיית
העוני ולאופן בו נכון לסייע.

"כרחל וכלאה אשר בנו שתיהם את בית ישראל" אישה בעולם גברי

1 "ויאמרו כל העם אשר בשער והזקנים עדים: יתן יהוה את האשה הנבאה אל ביתך כרחל וכלאה אשר בנו שתיהם את בית ישראל ועשה חיל באפרתה וקרא שם בבית לחם: ויהי ביתך בבית פרץ אשר ילדה תמר ליהודה מן הזרע אשר יתן יהוה לה מן הנערה הזאת: ויקח בעז את רות ותהי לו לאשה ויבא אליה ויתן יהוה לה הריון ותלד בן: ותקראנה לו השכנות שם לאמר ילד בן לנעמי ותקראנה שמו עובד הוא אבי אבי דוד" (רות ד, יא-יז)

2 "...לכל אחת מאיתנו יש עץ שורשים נשי: יש לנו אם, סבתא, וסבתא רבה, יש לנו בנות. בגלל שהוגלנו לבתי הבעלים, שכחנו את ייחודה של הגנאלוגיה הנשית. הבה ננסה למקם את עצמנו מחדש בתוך שושלת נשית, כדי שנוכל לאחוז בזהותנו".
(לוס איריגארי מתוך: "רות, סוף: על משיחיות ונשיות במגילת רות", יונה ארזי. באתר בינה)

- 3 שאלות
- 1 מהו תפקיד האישה על פי הפסוקים? אילו תפקידים נוספים ביצעו הנשים במגילה?
 - 2 ברוב המקרים בתנ"ך מצוינות שושלות של אבות וגברים, וכמעט שאין ציון של שושלות האימהות. מדוע הקפידו לציין את הנשים בסוף מגילת רות?

שורת נשים שקטה / דליה קווה

כמו בפושקה רוסית,
בקה בתוך בקה,
מקפלות בי
אמי וסבתי
ואם אמה
וקבתה
וכל הדורות,
שורת נשים שקטה
כמו שדרה של כה.

- 1 באילו אופנים מקופלות בתוך כל אחת ואחד מאיתנו אימא וסבתא וכל הדורות?
- 2 "שדרה של כוח" - אילו סוגי כוח הפגינה רות בסיפור המגילה? איזה כוח עובר בשושלת הנשית של המשפחה שלכם ושלכן?
- 3 במאמר ובשיר ישנם שני דימויים שונים לביטוי הקשר עם דורות העבר. באחד מתואר עץ והשורשים שלו, ואילו בשני מתוארת ה"בבושקה" (שזו בובה בתוך בובה). מה ההבדל בין השניים? איזה דימוי מתאים לתיאור הקשר שלכם עם דורות העבר?

"כרחל וכלאה אשר בנו שתיהם את בית ישראל" אישה בעולם גברי

4

"בניגוד גמור לסינדרלה של עולם האגדות ולסיפורים אחרים במקרא, הסינדרלה המקראית אינה יפת תואר כלל. במקרא מככבות לא מעט גיבורות שיופיין הרטיט והלהיט והניע את ציריהן של כמה מן העלילות המרתקות ביותר בתנ"ך ... מול כל היפיפיות הגדולות של המקרא עומדת לה רות נטולת תואר לחלוטין ... מדוע יצר מחבר רות את הסינדרלה שלו נטולת יופי? רות היא יותר מאשר עוד סינדרלה ספרותית, היא הסינדרלה הסטראוטיפית ביותר האפשרית. ברות מתגלמים כל המעמדות הנחותים של המקרא: אלמנה, ענייה ונכריה (ולא סתם נכריה, אלא מואביה, בת לאחד משני העמים המשוקצים ביותר בתנ"ך ... והנה, בסוף הסיפור יושבת לה האלמנה הנוכריה והענייה הזו ברום הסולם החברתי, נשואה באושר ובעושר לאיש המכובד ביותר בקהילה וחובקת בזרועותיה את סבו של המלך הנערץ ביותר בישראל. מה גרם למהפך המדהים בגורלה? ... רות מצליחה בצורה חסרת תקדים בעולם קשה ונטול סיכויים אך ורק בזכות אישיותה המרשימה וחמותה החכמה. שתי הנשים הללו, רות ונעמי, חוברות יחד באחוות נשים עמוקה וחזקה, ששום גבר ומוסכמה אינם יכולים לעמוד מולה.

"מגילה זו - למה נכתבה?" שאל רב זעירא, ודורות רבים של פרשנים תהו יחד איתו. מגילה כל כך מתוקה עם גיבורים כל כך טובים, בלי אף מפלצת מרושעת שאפשר לזלול בסוף לתיאבון, איזה מסר טמון בה? תשובות רבות ומעניינות ניתנו לשאלה המסקרנת הזו ...

רות היא סמל ומופת לאישה שחיה בעולם פטריארכלי (גברי) נוקשה, והצליחה לשנות את גורלה במו ידיה. לא בעזרת יופיה, אלא בזכות אישיותה המיוחדת, ובזכות אחוות-נשים אמיצה בינה ובין חמותה. בחג הקציר, שהוא החג הכי נשי ולא אלים בלוח השנה היהודי, אנו חוזרים אל אם המלכות הנערצת שלנו, והיא מפיחה בנו רוח של פריחה, התחדשות ותקווה."

יוכי ברנדס, סינדרלה המקראית, בטאון בתל"ם.

מדוע מכונה רות "סינדרלה"? האם סיפור המגילה דומה לאגדה? ?

אילו היו מעבדים את המגילה ללשון של אגדות ילדים, האם הייתם ממליצים לספר אותה? ?
 נמקו את עמדתכם.

מהו המסר של הסיפור? האם כדאי לשנות או להוסיף לסיפור מסרים אחרים? ?

שאלות

ישיבת
בינייט

הצילום כריכה לאגדת ישיבת
 על פי מגילת רות.

♥ שימו לב לשם האגדה ולאיוור (אפשר לאייר
 או למצוא תמונות ממאגר ממוחשב).
 כיצד תדגישו את המסר של העצמת נשים?